

Войтюк Роман Віталійович - аспірант наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ

РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, УЧИНЕНИХ ОСОБАМИ, ЯКІ ПЕРЕХОВУЮТЬСЯ ВІД ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУДУ

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Генеральної прокуратури України» від 12 травня 2016 року до Кримінального процесуального кодексу (КПК) України вніс зміни щодо тимчасового порядку процедури спеціального кримінального провадження [1].

Зазначена законодавча новела закріплює можливість не тільки проводити ефективне досудове розслідування за відсутності підозрюваної особи на території України, а й ефективно реалізувати питання повернення коштів, отриманих злочинним шляхом.

Проте деякі положення цих змін, незважаючи на раціональність, призводять до суперечливих трактувань цього інституту кримінального процесуального законодавства.

Зокрема, у п. 201 «Перехідні положення» КПК України зазначено, що слідчий суддя може відмовити в задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування, якщо слідчий, прокурор не доведе, що підозрюваний переховується від органів слідства й суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та стосовно нього наявні фактичні дані про перебування за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції. Крім цього, згідно з п. 2-1 ч. 1 статті 280 КПК України, відмова слідчого судді в задоволенні клопотання про спеціальне досудове розслідування є підставою для зупинення досудового розслідування [2].

Правові підстави цієї процедури визначено в п. 201 Перехідних положень КПК України, а саме зазначено, що до квітня 2017 р. підставами спеціального досудового розслідування та судового провадження є переховування підозрюваного (обвинуваченого) від органів слідства та суду з

метою ухилення від кримінальної відповідальності понад шість місяців та/або наявність фактичних даних щодо підозрюваного (обвинуваченого), що він перебуває поза межами України, на тимчасово окупованій території або в районі проведення антитерористичної операції.

Використання законодавцем сполучників «та/або» у формулюванні цих підстав може зумовлювати розширене тлумачення положень цього пункту. Тобто, порядок здійснення спеціального кримінального провадження в Україні можливий фактично лише за наявності одночасно двох підстав, зазначених у ч. 5 ст. 139 КПК України. Наявність лише однієї з них не може зумовлювати здійснення цього судового розгляду у кримінальному провадженні. Зазначення законодавцем сполучника «та» свідчить про нерозривний взаємозв'язок цих підстав.

Отже, для ефективного виконання завдань кримінального процесуального законодавства України підстави, передбачені п. 201 Перехідних положень КПК України, слід також застосовувати в сукупності, а не як альтернативні.

Крім цього, використане законодавцем формулювання «стосовно яких наявні фактичні дані» в контексті підтвердження перебування обвинуваченого на певній території обрано не цілком вдало. Мають бути наявні не просто фактичні дані, а докази цього факту з дотриманням процесуальної форми, установлені в ст. 84 КПК України.

Наприклад, суд у разі виникнення таких питань зазначає: «Суд не погоджується з твердженням сторони обвинувачення з приводу наявності даних, які вказували б на перебування... на території Російської Федерації, оскільки до матеріалів клопотання не долучено таких, отриманих з процесуальних джерел, доказів, визначених ст. 84 КПК України» [3]. Цей приклад підтверджує необхідність надання саме доказів про фактичне перебування особи.

Зауважимо, що в п. 201 Перехідних положень КПК України вимоги про необхідність оголошення підозрюваного (обвинуваченого) в розшук немає. Водночас (закони України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 р., «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної

операції» від 12 серпня 2014 р., містять вимогу про необхідність оголошення осіб, які перебувають у районі антитерористичної операції та/або на тимчасово окупованій території, у розшук. Зазначене свідчить про суперечливість норм чинного законодавства.

Внесення змін до відповідних положень кримінального процесуального законодавства забезпечить дієве застосування норм спеціального досудового розслідування, а головне - виключить можливість зловживання ними стороною обвинувачення за відсутності підстав їх застосування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Генеральної прокуратури України : Закон України від 12 трав. 2016 р. № 1355-УІІ // Відомості Верховної Ради України. - 2016. - № 22. - Ст. 453.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-УІ // Відомості Верховної Ради України. - 2013. - № 9-10, 11-12, 13. - Ст. 88.

3. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс] / Державне підприємство «Інформаційні судові системи» : (рішення суду у справі № 757/9959/16-к від 11 серп. 2016 р. - Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61872234>. - Назва з екрана.

Вязмікін Сергій Анатолійович -
перший заступник начальника
Департаменту захисту економіки
Національної поліції України

ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ ВИДОБУВАННЮ БУРШТИНУ

Надра є важливим економічним і стратегічним природним ресурсом, який у ст. 13 Конституції України визначено об'єктом права власності Українського народу.

Особливе місце у структурі екологічних злочинів належить незаконному видобуванню корисних копалин загальнодержавного значення. Негативними наслідками злочинів цієї категорії є заподіяння збитків економіці та